

La identitat de Mallorca

'Els historiadors i l'esdevenir polític d'un segle a Mallorca' és el títol d'un llibre amb el qual els historiadors Pere Fullana, Isabel Peñarrubia i Antoni Quintana recuperen el pensament nacional de Mallorca.

La reflexió sobre el fet nacional, a Mallorca, no hi sovinteja gaire. I encara menys la reflexió sobre l'herència teòrica que la història —historiadors i pensadors en general— ens han deixat sobre la qüestió. Per això el llibre de Pere Fullana, Isabel Peñarrubia i Antoni Quintana és important, i és que omple un buit i fa, si més no, la primera passa d'una recuperació, que endevinem costosa, del pensament nacional a Mallorca.

L'evolució de la reflexió. Tenim un pensament nacional? Heus ací la pregunta que es fan tots tres autors i que encapçala el pròleg. Tots tres, en conversa amb aquest setmanari, hi responen sense cap mena de dubte que sí, que hi ha al llarg de la història contemporània una continuïtat de reflexió i de pensament sobre la identitat mallorquina, ço que permet d'assegurar-ne l'existència.

Pere Fullana és l'autor de la part d'anàlisi corresponent al període que va del 1840 al 1890, i que coincideix amb els cinquanta anys d'evolució historiogràfica als voltants de l'obra de Josep Maria Quadrado. Fullana interpreta que sí que hi ha un pensament nacional, hi ha una intenció clara de reflexionar sobre la realitat nostra. "El que passa és que sovint és molt mediatitzat per les conjuntures. Però, tot i així, durant el segle XIX els grans pensadors reflexionen sobre la nostra realitat nacional, i això tant si són progressistes com si són conse-

vadors... En aquest període es percep un gran interès per la història, fonamental, al capdavant, per a interpretar la realitat present".

Isabel Peñarrubia és l'autora de la segona part, que abasta els trenta anys següents i segueix el fil conductor que va de Quadrado a Miquel dels Sants Oliver i Joan

Es tracta d'una recuperació dels autors que durant un segle han reflexionat sobre la identitat nacional de Mallorca.

Estelrich, com a pensadors més destacats. Peñarrubia creu de cert que hi ha una continuïtat al llarg del temps. "Els pensadors del canvi de segle entronquen de qualche manera amb els romàntics. M. S. Oliver, Benet Pons i Fàbregues, Rafel Ballester, Guillem Forteza, Joan Estelrich, entre els pensadors i historiadors, o bé Lluís Martí o Gabriel Alomar, entre els polítics, tenen un projecte nacionalista per al qual aprofiten el material dels predecessors i el reelaboren. A partir de tot aquest bagatge van teixint una teoria nacionalista. Analitzen

la decadència i tenen un projecte de futur. Són, en aquest sentit, uns recuperadors".

El tercer període, dels anys 20 a la guerra del 36-39, ha estat estudiat per Antoni Quintana. En Quintana considera que hi és "evident" l'existència d'un pensament nacional. Durant l'època estudiada ha trobat una preocupació constant per la divulgació i la recuperació de la història pròpia, "des d'estudis sobre el patrimoni arqueològic fins a la redacció i divulgació a les escoles, per primera vegada, de llibrets d'història de Mallorca". Per l'historiador hi ha una recuperació clara de les institucions medievals d'autogovern. "Cal emmarcar aquesta exaltació en el moment que es crea la Mancomunitat de Catalunya, quan aquí es fa qualche intent en aquest sentit". Aquesta reivindicació és compartida per autors de diversa procedència ideològica. "Fins i tot gent molt conservadora, com mossèn Antoni Pons, lliga molt bé un discurs de continuïtat de les institucions pròpies des del segle XIV fins al Decret de Nova Planta".

Amb la guerra del 36-39 i la dictadura subsegüent, és clar, es trenca, aquesta continuïtat. No és tan sols el pensament nacional, sinó tot el món de la reflexió i d'estudi històric que queda romput. "Basta veure —diu Quintana— que fins al 1944 no es tornen a publicar obres històriques, i són meres transcripcions de documents sense cap utilitat so-

JOAN CELIÀ

JOAN CELIÀ

JOAN CELIÀ

cial". Això mateix considera Pere Fullana, per a qui, a més, la història dels anys 40, 50 i 60 resta en mans d'erudits, i tota l'època de reflexió anterior en resulta abolida, cosa del tot intencionada, naturalment. "És una actitud molt conservadora que, per exemple, es nega a considerar la història contemporània. Més i tot: la generació que ara té entre seixanta anys i setanta, i que hauria pogut fer una tasca de recuperació, no l'ha feta. No és una generació nacionalista".

Penarribia opina que allò que cal, ara, és iniciar una tasca de recuperació d'aquest pensament, volgutament oblidat. "Hem de tornar al principi. És cert que haurem de començar per tot allò que els predecessors han fet, n'hem de recollir tota l'herència, treballar-la amb mètodes nous, amb noves preguntes i sobre realitats diferents..., però sabem que tenim un fil conductor. Hem passat un mal parèntesi, però és recuperable..."

Quina és la identitat mallorquina? Tots tres historiadors coincideixen a dir que, d'acord amb el que han estudiat, no hi ha cap dubte: Mallorca té unes característiques nacionals i, a la vegada, es troba inserida en una realitat nacional més ampla, que és la nació catalana. Penarribia ho explica amb més detall: "Tots conver-

Dalt, a l'esquerra, Pere Fullana. A la dreta, Isabel Penarribia. Baix, Antoni Quintana. Els tres historiadors coincideixen a considerar que Mallorca té unes característiques nacionals i es troba inserida en la nació catalana.

geixen en la recuperació d'allò que ha caracteritzat l'illa com a comunitat nacional, que pertany a la nació catalana". I les Balears? "La majoria d'autors se centren en Mallorca, però sí que hi ha referències, sempre en el sentit de reconèixer una mena de nació política que seria les Balears. Però això únicament com a formulació política, perquè en general s'atorga només a Mallorca el caràcter nacional, i culturalment es parla de nació catalana".

El que rebutgen és el balearisme, com a element definidor de la comunitat perquè, diu Penar-

ribia, creuen, com Joan Estelrich, que el balearisme no té "cap fonament" perquè no respon a cap realitat històrica, sinó únicament a un fet geogràfic.

Aquest pensament nacionalista, en una societat en general força mediatitzada per un sistema caciquil, no va tenir cap incidència especial i la dictadura s'encarregà, finalment, d'amagar-ne prou bé la llavor.

La mateixa llavor que ara, amb el treball que presenten, aquests tres historiadors volen fer germinar.

Miquel Payeras